

А. Я. Сохнич, О. М. Кульбака, М. В. Харачко

Аналіз методів технологічного стимулювання процедури ефективного використання земель виробничого та природно-заповідного фондів

Досліджено питання впливу об'ємів покладів сланцевого газу на вартість земельних ресурсів, що дає реальне збільшення їх вартості в сотні разів. Доведено, що ефективність сучасного сільського господарства, а відповідно і ліквідність земельних ресурсів як невід'ємного об'єкта виробництва, залежить в основному тільки від вартості використовуваних як безпосередньо так і опосередковано на суміжних виробництвах енергоресурсів. Доведено, що український земельний ресурс на сьогодні – це єдиний значний матеріальний ресурс, який при правильному використанні може дати реальний поштовх до створення конкурентоздатної економіки і враховувати цей факт потрібно при розробці абсолютно всіх інвестиційних програм.

Ключові слова: земельні ресурси, ефективність використання, регіональний рівень, сільськогосподарські підприємства, ціна землі, земельний пай, альтернативні джерела енергії.

Постановка проблеми. Ціну на землю неможливо розглядати у відриві від вартості енергоносіїв, що склались на відповідний момент часу. Вартість енергоносіїв безпосередньо впливає на ефективність сільськогосподарського виробництва. Відомо, що у продукції сільськогосподарського виробництва 93% складають енергоносії, безпосередньо чи опосередковано. Після розпаду СРСР, де енергоресурси майже нічого не коштували, а земля була безкоштовна, почалися масові банкрутства сільськогосподарських підприємств: колгоспів і радгоспів. Часу на адаптацію до нових ринкових умов було мало і майже всі підприємства заборгували державі значні суми. Крім того, виріс і корпоративний борг. Вирішили проблему боргів припиненням діяльності величезного агробанку «Україна» та масовим розкраданням чиновниками залишків коштів на кореспондентських рахунках, у тому числі і зарубіжних банків.

Сьогоднішнє сільськогосподарське виробництво [1-2; 8-9], що є спільною власністю чиновників різного рангу та головних очільників влади, працює в умовах вкрай дорогих енергоресурсів, але має величезні дотації із держбюджету через непрозорі корупційні схеми. Крім того, виробники свідомо уникають сплати податків і митних зборів у повному обсязі, уникають плати за землю та оренду землі, сплачують занижені заробітні плати, отримують цілу низку незаконних преференцій на основі

© А. Я. Сохнич, О. Кульбака, М. Харачко, 2014.

використання монопольного становища на українському ринку. Але, на жаль, така корупційна схема в умовах майбутньої конкуренції не є довговічною і найближчим часом корумповані агрооб'єднання залишаться без землі через складну соціально-економічну кризу.

Власники землі, які в результаті торгів з українськими агрооб'єднаннями, вимушені будуть розірвати договори оренди. Бо ці договори є абсолютно кабальними для власника. Але, отримавши землю власник не буде мати ніяких фінансових дотацій із бюджету, ринкових преференцій, дешевих кредитів і сприяння української влади. Але найголовніше на що доведеться зважати всім охочим законно господарювати, це економічна неефективність сільськогосподарського виробництва, через високу ціну на енергоресурси і насамперед на газ і вугілля. Зрозуміло, що теоретично є проблеми, що можна тим чи іншим чином вирішити, як от: зменшити податкові та митні збори, плату за землю, кредитні відсотки, страхові внески, отримати преференції для закордонних інвесторів, але зменшити ціну на енергоресурси не є у сфері регулювання українського уряду і формується на світових сировинних біржах. Така ситуація радикально знижує вартість української землі. Тому проблема пошуку дешевих енергоресурсів для українського сільськогосподарського виробництва є вкрай актуальною.

Вирішення вказаних питань відповідає змісту програмних документів Президента України, Кабінету Міністрів України та законодавчих актів Верховної Ради стосовно проблем забезпечення розвитку соціально-економічних систем окремих регіонів та України в цілому.

Пропонується проаналізувати доцільність використання для енергозабезпечення сільськогосподарських підприємств альтернативних джерел енергії, одним з яких є сланцевий газ (shale gas), ціна якого навіть за найпесимістичнішими даними в 2-3 рази менша за той, що Україна отримує від російського «Газпрому». Питання видобування сланцевого газу це не просто технічне питання розвитку альтернативних енергоджерел, а це є чинник, що максимально корелює із ціною на землю. Як відомо, у наукових колах країни почались дискусії щодо ефективності видобування сланцевого газу та екологічних наслідків від застосування новітніх технологій. Сланцевий газ вперше був видобутий із свердловини ще в кінці XIX століття, але масовий промисловий видобуток його прийшовся на 2011-2012 рр. у США. Сланцевий газ – це звичайний природний газ, що залягає на глибині від 450 м до 2 км у глинистих сланцевих породах товщиною від 15 м до 250 м, у вугільних пластах, у міцних піщаних породах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні аспекти стимулювання ефективного використання земель виробничого та природно-заповідного фондів досліджувалися багатьма українськими

вченими, зокрема в працях Т. Л. Андрієнко, О. Ф. Балацького, І. К. Бистрякова, С. М. Бобильова, В. Є. Борейка, О. О. Веклич, О. В. Врублевської, Т. П. Галушкіної, М. А. Голубця, Л. С. Гринів, Д. С. Добряка, С. І. Дорогунцова, Е. А. Зіня, Я. В. Ковалья, В. С. Кравціва, В. С. Міщенко, В. І. Павлова, А. Я. Сохнича, Ю. І. Стадницького, І. М. Синякевича, Ю. Ю. Туниці, М. А. Хвесика, Є. В. Хлобистова та ін.

Усе ж залишається низка питань, пов'язаних із методами технологічного стимулювання процедури ефективного використання земель виробничого та природно-заповідного фондів. Особливого значення вказані питання набувають на регіональному рівні.

Мета статті виявити вплив вартості та об'ємів залягання сланцевого газу на ціну землі. Оцінити вартість земельного наділу з точки зору можливостей використання в перспективі сланцевого газу як енергоресурсу для розвитку на відповідній земельній ділянці сільськогосподарського та промислового виробництва, що є реальною основою регіональної економіки.

Виклад основного матеріалу. Правильна оцінка додаткового енергетичного ресурсу дасть можливість підвищити показники ліквідності земельного паю та ринкову вартість землі. Формування об'єктивної формальної ціни на землю є надзвичайно актуальним завданням в процесі формування перспективних регіональних інвестиційних програм Згідно, наприклад, із земельним кодексом США, надра під земельним наділом належать власнику землі. Це є типовий ринковий підхід, і тому будь-яка компанія, що видобуває сланцевий газ, платить відсоток від своїх прибутків власнику цієї земельної ділянки. В Україні власність на надра належить державі, згідно з чинним законодавством. Проте із появою технічної, а головне економічної, можливості видобувати із надр сланцевий газ ситуація із власністю на надра може докорінно змінитися в напрямі застосування земельного законодавства, з питання що розглядається, подібно до законодавства США. Це пов'язано з тим, що територією залягання і відповідно його видобування – є вся територія України.

Особливістю розміщення покладів сланцевого газу є те, що він, як енергоресурс, є в будь-якій точці нашої країни. Точніше сказати, що це є приблизно рівномірно розосереджений ресурс. Тому для його видобування потрібна велика кількість рівномірно розміщених бурових свердловин. Відомо, що собівартість видобутку природного газу на традиційних родовищах у 3-7 разів менша ніж сланцевого газу і це є основним стримуючим чинником проти широкого використання сланцевого газу. Але для досягнення необхідного рівня його конкурентноспроможності на регіональному ринку на фоні імпортованого російського газу, запропоновано повністю виключити із

ціни реалізації сланцевого газу транспортні витрати. Для цього пропонується активно розвивати місцеві регіональні виробничі ресурси з максимальним енергоспоживанням. Але виникає питання реалізації значних об'ємів додатково виробленої продукції в межах регіону. Зрозуміло, що місцевих фінансових ресурсів для активного споживання продукції із значною доданою вартістю є вкрай недостатньо. Тому потрібно орієнтуватись на виробництво такої продукції, яка може бути ефективно спожита на закордонних ринках, а це як визначив Кабінет Міністрів України в першу чергу ринки сільськогосподарської продукції та енергоресурсів. Забезпечивши конкурентні експортні ціни на регіональну продукцію можна регулярно отримувати стабільні валютні надходження. Хорошим прикладом такої продукції може бути розширення виробництва енергомістких біоресурсів (сої, рапсу та інших сільськогосподарських культур, виробництво та зберігання замороженої продукції, виробництво: сухих експортноорієнтованих продуктів харчування, виробництво сухих комбікормових добавок, виробництво топочних палет, виробництво сушеної сировини для медпромисловості та парфюмерії). Такий підхід дозволить отримати значні валютні кошти у збанкрутілі регіональні бюджети країни, та наповнити реальним змістом місцеве самоврядування, яке поки що обіцяють на фоні прогресуючого безгрош'я.

Згідно з даними американських газовидобувних компаній, площа землі, що має бути зайнята буровим обладнанням, складає в середньому 0,8 га. Звичайно розмістити своє обладнання та під'їзні дороги для технологічного транспорту газовидобувні компанії без згоди власника паю не можуть, і виникає ситуація, коли власник опосередковано впливає на можливість проводити газовидобувні роботи. Таким чином, власник землі стає суб'єктом, який буде одноосібно приймати рішення віддавати значну частину свого земельного паю під виробничі потреби компанії чи ні. Однозначно можна стверджувати, що без належної фінансової компенсації з боку корпорацій власнику паю за втрачену вигоду від зменшеної площі паю, у разі початку видобувних робіт, тут не обійтись. Компенсацію у повному обсязі за втрачений урожай отримає суб'єкт, власник землі, а не держава, фактичний власник підземних надр. Ця правова колізія безумовно швидко вирішиться у випадку передачі права власності на надра власнику земельного паю, як це є у США. Держава отримає від власника земельного паю невелику частину коштів, які газовидобувна компанія буде передавати згідно з комерційною угодою власнику землі. Обійти власника землі держава ніяк не зможе, адже бурові розміщуються на відстанях від 500 м до 1200 м, тому на одному земельному паї може бути розміщена одна або дві бурові установки і може зайняти територію до 2 га із 2,2 га, якими в середньому володіють власники паїв. Окупність буріння однієї свердловини в Україні

дуже висока, через надмірну вартість російського газу від 560 дол. США за 1000 м³ газу до 680 дол. США з врахуванням транспортних затрат. Вартість буріння однієї свердловини окуповується за 10-12 місяців, залежно від глибини залягання пластів та твердості підземної породи. Термін експлуатації сланцевих свердловин від 7 до 15 років, залежно від об'ємів відбору газу та дебету свердловин. Вартість буріння однієї свердловини у США становить від 3,7 млн дол. США до 4,9 млн дол. США у середньому, у Європі – у середньому 14 млн дол. США. Висока вартість буріння і низькі ринкові ціни на звичайний природний газ були основними чинниками, що стримували широке використання сланцевого газу у світі. На початку 2010 року вартість видобування природного газу в Росії склала від 23 дол. США до 52 дол. США за 1000 м³, а в США – 156 дол. США за даними експертної організації U.S.EIA (США). У нашому дослідженні дуже важливо оцінити реальну вартість сланцевого газу в США і проаналізувати, яка вартість цього газу буде в Україні в прямій конкуренції цін із газом «Газпрому» (РФ).

Як відомо, за середньосвітовими нормами ринкова вартість звичайного природного газу складається із затрат на видобуток та транспортування, що співвідносяться, як 20% до 80%. Доволі низькі ціни собівартості видобутку російського газу трансформуються в результаті для кінцевого українського споживача у приблизно 560 дол. США – 700 дол. США за 1000 м³. Така велика ціна у порівнянні із європейськими цінами є результатом політичних причин, значної корупційної складової та постійного дорожчання ремонтно-реноваційних робіт на головних газомагістралях. Виключення транспортної складової для сланцевого газу знижує вартість газу в 5 разів, але реально з врахуванням коефіцієнта теплоефективності $k = 1,6-1,8$, залежно від регіону, у три рази, що дає значну вигоду як для інвестора, так і для споживача газу. А споживачем газу є власник земельного паю, або орендар. Звісно, ми розглядаємо гіпотетичний сценарій енергозабезпечення сільськогосподарських виробництв у разі широкого застосування сланцевого газу і росту обсягів сільськогосподарського виробництва, яке більше ніж на 90% залежне від енергоресурсів як безпосередньо, так і опосередковано.

При всій складності питання гарантування екологічного способу видобування сланцевого газу Україна без нього обійтися не зможе. Відомо, що попри на заборону видобутку сланцевого газу в Австралії, Франції та Данії, ціла низка країн почала роботи з його розвідки та видобутку в Польщі, США, Китаї, Індії, Великій Британії, Канаді, Німеччині, Швеції, Австрії та інших. Нещодавно Україна підписала договір про георозвідку та видобуток сланцевого газу в Західному та Східному регіонах з відомим у цій галузі британо-нідерландським концерном «Shell». Договір є абсолютно не вигідним для України у плані нераціонального розподілу

виробленої продукції, але головне, що роботи розпочато і доволі швидко виникнуть питання власності на землю, ціни на землю та газ. На жаль, локальний газовий ринок в Україні абсолютно відсутній, на відміну від США, де близько 30% споживачів на початок 2010 року отримували газ від газоконденсатних станцій або місцевих газоносних пластів.

Звичайно, формування локального ринку газоспоживання потребує значних коштів, що пізніше знизять рентабельність газовидобутку і знизять ціну на близько розміщені земельні паї.

Сланцевий газ – це нетрадиційне джерело енергії, що згідно з державною концепцією з енергозабезпечення має підтримуватися всіма державними інститутами. Екологічні питання, що є головною перепоною масового впровадження в Україні з часом будуть вирішуватися за рахунок екологічного податку на 1000 м³ видобутого сланцевого газу.

На думку європейської експертної ради «DCT» (Нідерланди), запасів у США сланцевого газу є на 200 років, при збереженні споживання 2010 р. за ціною менше 100 дол. США за 1000 м³. Це надзвичайно великий енергетичний ресурс, що різко знизить ціну на газ до 2017 р. удвічі. Це дуже важливо для української економіки, що потерпає від економічної експансії російського «Газпрому».

Поки що промисловість і сільське господарство країни залишаються, з точки зору мінімальних енергозатрат, неререформованими. Тому наявність дешевих енергоресурсів, таких як сланцевий газ, є питанням запобігання банкрутству.

На думку учених, запаси сланцевого газу у США становлять близько 100 трлн. м³. У США сланцевий газ склав 40% від загального видобутку газу в 2011 р. У Міжнародному енергетичному агенстві (США) вважають, що до 2035 р. 1/4 світового видобутку газу буде сланцевий газ. Транснаціональні газовидобувні компанії Shell і Shevron планують освоїти в Україні 25 млрд. м³ газу в рік. Головне геологічне агенство США оцінило в 2010 р. запаси сланцевого газу в Україні на рівні 1,5-2,5 трлн. м³. Державна служба геології та надр України оцінює запаси сланцевого газу на рівні 0,7-0,85 трлн. м³. Міністр екології та природних ресурсів М. Злочевський оцінив сланцеві запаси країни за станом на березень 2011 р. в 30 трлн. м³. На думку експертів журналу «The Economist», Україна має такий потенціал сланцевого газу, що за запасами входить до першої п'ятірки у світі.

Українські науковці НАН України зробили такий приблизний розподіл покладів сланцевого газу на території країни: східний регіон – 11,3 трлн. м³, західний регіон – 7,7 трлн. м³, центрально-північний регіон – 8,0 трлн. м³, південний регіон (без шельфа Чорного моря) – 3,0 трлн. м³. Учені і практики геологічно-видобувної галузі по різному оцінюють запаси сланцевого газу в

країні, але всі одноставно сходяться в тому, що це дуже перспективний вид палива і при масовому його видобутку собівартість видобутку 1 тис. м³ газу знизиться у 2-3 рази. Багато країн розпочали застосовувати американські технологічні рішення для горизонтального буріння на ліцензійній основі. Не виключено, що через декілька років виникнуть європейські потужні газовидобувні компанії, що будуть застосовувати свої ефективні технологічні рішення та «ноу-хау» на основі закуплених американських патентів. Ці компанії будуть пропонувати свої послуги українському ринку за значно нижчими цінами, ніж відомі нині американські. Немає сумніву, що через 3-5 років в Україні з'являться потужні вітчизняні видобувники сланцевого газу з буровим устаткуванням, взятим у лізинг. Вартість послуг скоріш за все буде середньоєвропейською, проте вони запропонують до 1,7 млн нових робочих місць як в газовидобувній, так і металообробній промисловості, що вкрай важливо для підвищення добробуту населення, зниження безробіття та поповнення державного бюджету країни у вигляді різного роду податками.

Україна вже запланувала 800 млн дол. США у вигляді інвестицій для видобутку сланцевого газу в Східному та Західному регіонах країни.

У Польщі проведені попередні буріння для дослідження дебету свердловин і відповідно для оцінки вартості сланцевого газу. Польща оцінила свій сланцевий газ з транспортними затратами на рівні 280 дол. США за 1000 м³. Таку ціну можна з певними відхиленнями екстраполювати на Західний регіон України, і така ціна є дуже привабливою для споживачів. Другою особливістю ціноутворення є той факт, що для населення газ виявляється значно дорожчим, ніж для промислового споживання. Наприклад, у США для промисловості газ реалізується за гуртовою ціною менше 100 дол. США за 1000 м³, а для населення вже близько 400 дол. США за 1000 м³.

Оскільки в Україні поклади сланцевого газу ще не досліджені, то для аналізу використовуємо економічну інформацію на прикладі реальних даних, отриманих газовидобувними компаніями США. За оцінками Міжнародного енергетичного агентства (США), добування сланцевого газу стає рентабельним при його вартості в 150-220 дол. США. Середня вартість цього газу складає близько 180 дол. США в межах відхилень від 80 дол. США до 320 дол. США. Згідно з проведеною оцінкою асоціації IHS Cambridge Energy Research Associates (<http://www.cera.com>) прогнози вартості 1000 м³ сланцевого газу на 2014 р. з врахуванням транспортних затрат на локальному рівні в межах 10% складає в США 155 дол. США. У цій вартості газу закладені затрати на геологічну розвідку, що складають на сьогодні 7-9 дол. США. Ці невеликі, порівняно із ситуацією в Україні, затрати пояснюються тим, що у США вже пробурено 11,8 тисяч свердловин тільки

для сланцевого газу. В Україні за 60 років пробурили всього близько 10 тисяч малої та середньої глибини свердловин різноманітного призначення.

Таким чином, можна прогнозувати падіння вартості свердловин у США через 5 років удвічі – до 2,5-3 млн дол. США, що значно підвищить рентабельність видобутого газу на ринку енергоносіїв. Аналогічно можна спрогнозувати в Україні через 5 років на момент початку масового будівництва свердловин падіння вартості на 3-3,5 млн дол. США за одне буріння.

Сланцевий газ це надзвичайно перспективний для України нетрадиційний вид енергії. Тому він має бути оподаткований із значними знижками, як і всі інші нетрадиційні види енергії, такі як: вітрова, сонячна тощо.

Важливо зазначити одну суттєву особливість впливу вартості енергоресурсів на вартість земельних паїв. Якщо раніше, до появи сланцевого газу у складі земельних ресурсів, з ростом вартості енергоресурсів пропорційно падала ціна на земельні ресурси, то після появи можливості використання сланцевого газу вартість земельних ресурсів зростає пропорційно вартості енергоресурсів у часових і просторових координатах. Цей факт принципово змінює методологічні підходи до оцінки вартості земельних ресурсів. У вартісному вимірі це надзвичайно різке збільшення вартості української землі, і це є особливо важливим з точки зору прогнозування тенденцій зміни вартості земельних ресурсів.

Враховуючи той факт, що основні питання щодо технічного забезпечення видобутку сланцевого газу вже вирішені, на перший план тепер виходить забезпечення прийнятної рентабельності при реалізації цього газу. Оскільки це газ місцевого споживання, то виникає резонне питання пошуку платоспроможного покупця на нього. Зрозуміло, що таким покупцем може бути насамперед новостворені рівномірно розосереджені на території України фермерські сільськогосподарські господарства чи розукрупнені агрохолдинги, що займаються додатково первинною переробкою сільськогосподарської продукції та виробництвом промислових товарів з невеликою енергомісткістю.

Передача сланцевого газу до великих міст, де є платоспроможний попит за рахунок великої кількості населення в житлово-комунальній сфері та наявності там енергоємких виробництв, неможлива з економічних причин. Хоча сланцевий газ з приміської зони, добутий на відстані не більше 10 км, може бути спожитий у місті, але це дуже невелика частка від загальноукраїнського об'єму видобутку. Проведено аналіз об'ємів видобутку сланцевого газу в Україні (план). Звичайно, газовіддача сланцевих пластів у 40-90 разів менша традиційних газоносних горизонтів при коефіцієнті газовіддачі $K_2=20\%$, який зараз досягнуто у США. Але через 5-7 років експерти з енергетичних проблем Євросоюзу прогнозують

підвищення коефіцієнта газовіддачі до величини $K=35-38\%$, що дасть додатковий енергоресурс і значно знизить вартість сланцевого газу. Якщо взяти до уваги найбільш обґрунтовану цифру в 30 трлн. м³, яку підтверджує Державна служба геології та природних ресурсів станом на 2011 р., то враховуючи середній коефіцієнт газовіддачі за 10 років $K_2=43-50\%$ об'єм гіпотетично добутого сланцевого газу може скласти до 15 трлн. м³ газу, при прогнозній вартості 1000 м³ сланцевого газу на рівні 450 дол. США (інтегральна ціна) вартість цього газу може скласти 6,75 трлн. дол. США. Якщо розділити цю суму на кожного громадянина України у віці більше 18 років, а це 37,5 млн. людей, то отримаємо реальний фінансовий ресурс у розмірі 1,8 млн. дол. США. Це величезна сума, що дозволить без проблем наблизити рівень життя до європейського.

Вартість сланцевого газу в розрахунку на 1 га становить 11200 тис. дол. США. До цієї цифри додаємо технологічну ціну від потенційного використання 1 га в різних сферах діяльності людини і отримаємо загальну вартість землі в Україні на рівні 16132 тис. дол. США за 1 га земельних ресурсів. Реалізація землі за такою ціною на світових ресурсних біржах беззаперечно вигідна українському населенню.

Проблема полягає не тільки в тому, щоб виставити землю на продаж, а й в тому, щоб професійно обґрунтувати запропоновану ціну реалізації [5; 9-12]. Для іноземних покупців це є надзвичайно важливим чинником. Наявність економічного обґрунтування значно прискорює процедуру купівлі– продажу земельних ділянок. Представлення української землі на IPO-ринках радикально змінює економічну ситуацію в Україні. Враховуючи особливість сьогоденного економічного стану України, наявність реального земельного ресурсу є надзвичайно важливим чинником у процедурі отримання вигідних валютних кредитів. Розвивати фермерське сільське господарство без кредитних ресурсів неможливо, адже 14,4 млн селян в Україні залишилися без будь-яких матеріальних ресурсів, окрім знеціненої земельної ділянки за розмірами, що не дозволяють ефективно господарювати. А щоб створити одне робоче місце на селі потрібно не менше 10 тис. доларів США, а у промисловості понад 25 тис. дол. США. Виходить, що створювати робочі місця на селі для держави вигідніше майже у 2 рази. А враховуючи те, що тільки для формування повної зайнятості на селі потрібно 85 млрд. дол. США, то напрямок щодо створення робочих місць на селі є значно перспективнішим. Але таких коштів ні у населення, ні у держави немає. Тому ефективне використання земельного ресурсу [3-4; 6-7; 11] дасть величезний поштовх до реального відродження конкурентоздатного сільського господарства. Зрозуміло, що без конкурентоздатної промисловості успіхів у розвитку сільського господарства годі й чекати.

Оскільки свою частку землі отримують і працівники промисловості, бо чинник обробітку землі вже не є визначним у зв'язку зі своєю малозначністю, то вони, маючи такі значні кошти у вигляді кредитів банків під гарантований газосланцевий ресурс, матимуть реальну можливість відбудувати сучасне промислове виробництво. Під невидобутий газ (з підтвердженням дебетом) є можливість отримати кредитні ресурси з наступним розміщенням їх на депозитних рахунках банків під 7-8% річних. Це дасть додатково кожному жителю України за 10 років близько 100 тис. дол. США. Україна не змушена буде брати кредити у МВФ, ЄБРР і МБР чи Росії, а сама буде надавати кредити і збагачувати свій народ, а не американський, як є зараз. Різко зростуть прибутки в сільському господарстві та промисловості від ефективного господарювання і доходи на одну особу будуть не меншими, ніж у розвинутих країнах світу. На сім'ю з двох людей виходить величезна сума від 3,5 млн дол. США до 6 млн дол. США.

Такий ресурс дозволяє зовсім по новому подивитись на реальне багатство українських земельних ресурсів. Україна вже видала ліцензії на розвідку сланцевого газу в 2010 році відомим зарубіжним газовидобувним фірмам: Exxon, Mobil і Shell. З фірмою Shevron підписаний контракт і пробний видобуток газу на території Олеського геологічного розлому. А з фірмою Shell у січні 2013 року в м. Давос підписано договір на розробку Юзівського плато.

Технологічно потрібно мати від 10 до 15 свердловин на 1 км² із реальним дебетом (за даними отриманими від компаній США) від 0,04 млрд м³ до 0,6 млрд м³ на 1 км². Такі об'єми непереміщуваного газу потрібно спожити в місці його видобування. Цю процедуру держава виконати не в змозі, через відсутність платоспроможного споживача, окрім нового фермерського господарства, нового промислового виробництва та житлово-комунального господарства. Невисокий тиск сланцевого газу у свердловині дозволяє реалізовувати газ поступово протягом 10-15 років у міру надходження коштів на закупівлю газу на рахунок споживача. За 3-5 років можна запустити на повну потужність будь-яке міні-підприємство, що дасть реальні робочі місця для безробітних села і міста. Але проблема створення високооплачуваних робочих місць з невисокою кваліфікацією на селі є особливо актуальною. Через безробіття і низькі заробітні плати коефіцієнт народжуваності в Україні на сьогодні на рівні $K + 1,49$, у ЄС цей коефіцієнт більший і становить 1,6, хоча 20 років тому було навпаки. В Україні надзвичайно велика кількість населення живе у селі, а саме 14,4 млн людей порівняно з міським, яке складає 31,5 млн людей.

Оскільки сучасне сільське господарство не потребує великої кількості робочої сили (у США ~ 3,2% від загальної кількості населення), то проблема

зайнятості на селі є об'єктивною і вирішити це питання без революційних структурних зрушень є вкрай складно. Можна однозначно сказати, що без активного залучення сланцевого газу у виробництво питань зайнятості і сільського, і міського населення вирішити неможливо. Якщо вартість буріння 1 свердловини складає від 3 до 7 млн. доларів США, то 55% від цієї суми складає заробітна плата, а це робочі місця для українських робітників. Скоріш за все інженерне забезпечення буде здійснюватись за рахунок американських спеціалістів глибокого буріння, а робітничі професії і молодший інженерний склад будуть забезпечувати українськими працівниками. На кожній буровій працює не менше 25 чоловік, то це дасть приблизно 0,5 млн. високооплачуваних робочих місць. Кожне робоче місце – це податки в державний бюджет, а не виплати за безробіття з бюджету країни.

Висновки. Правильна оцінка додаткового енергетичного ресурсу дасть можливість підвищити показники ліквідності земельного паю, а це в свою чергу, сприятиме значному зростанню ринкової вартості землі.

Список використаних джерел

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К. : ННЦІАЕ, 2005. – 292 с.
2. Актуальні питання розвитку земельної реформи в Україні / [А. С. Даниленко, Ю. Д. Білик, М. Ю. Гарбуз та ін.]; за ред. А. С. Даниленка. – К. : Урожай, 2004. – 96 с.
3. Безпалько Р. І. Основи землевпорядкування та землекористування / Р. І. Безпалько. – К. : Рута, 2005. – 72 с.
4. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (Теоретичні і практичні аспекти) / відп. ред. В. М. Трегобчук. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.
5. Добряк Д. С. Економічні обороти землі в Україні: теорії, методології і практика / Д. С. Добряк, А. Г. Тихонов, Л. В. Паламарчук. – К. : Урожай, 2004. – 136 с.
6. Землевпорядне проектування: еколого-ландшафтне землевпорядкування сільськогосподарських підприємств / А. М. Третяк, В. М. Другак, Р. А. Третяк, Л. А. Гунько. – К. : Аграрна наука, 2007. – 120 с.
7. Мартин А. Г. Актуальні задачі управління земельними ресурсами в контексті сталого розвитку / А. Г. Мартин // Стратегія забезпечення сталого розвитку України : міжн. наук.-практ. конф., 20 трав. 2008 р.: тези доп. – К., 2008. – С. 35-37.
8. Родович Н. Л. Методи оптимізації сільськогосподарського землекористування / Н. Л. Родович // Вісник СНАУ. Серія: Економіка та менеджмент. – 2010. – Вип. 5. – С. 133-139.
9. Сохнич А. Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки : монографія / А. Я. Сохнич. – Львів : НВФ Українські технології, 2002. – 252 с.

10. Сохнич А. Я. Філософські та прикладні аспекти природокористування : [монографія] / А. Я. Сохнич. – Львів : Ліга-Прес, 2011. – 216 с.
11. Сохнич О. А. Оцінювання кредитоспроможності інноваційних проектів у системі управління земельними ресурсами / О. А. Сохнич // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету. – 2010 – Вип. 15.3. – С. 77-81.
12. Хвесик М. А. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи / М. А. Хвесик, Н. В. Збагерська. – Рівне : РДТУ, 2000. – 194 с.

Sokhnych A. Y., Kulbaka O. M., Kharachko M. V. Analysis of methods for technological stimulating procedure for effective use of lands for production and natural-reserve funds.

The efficiency of modern agriculture and land resources liquidity as the inalienable unit of production depending mainly upon the value of power supplies used directly or indirectly on related manufacturing are proved. The problem of what influence the volume of shale gas deposits has on the land resources value and how it increases their value in hundreds times is examined. Nowadays Ukrainian land resource is the only possible material resource that if it is properly used can be a reason for provision of competitive economy. This fact should be taken into consideration in the development of almost all investment programs. All these facts are proved in the article.

Key words: landed resources, efficiency of the use, regional level, agricultural enterprises, cost of earth, landed share, alternative energy, land of natural-reserve fund.

Сохнич А. Я., Кульбака О. М., Харачко М. В. Анализ методов технологического стимулирования процедуры эффективного использования земель производственного и природно-заповедного фондов.

Исследован вопрос влияния объемов залежей сланцевого газа на стоимость земельных ресурсов, что дает реальное увеличение их стоимости в сотни раз. Доведено, что эффективность современного сельского хозяйства, соответственно и ликвидность земельных ресурсов как неотъемлемого объекта производства, зависит в основном только от стоимости используемых как непосредственно так и посредственно на смежных производствах энергоресурсов. Доказано, что украинский земельный ресурс на сегодня – это единственный значительный материальный ресурс, который при правильном использовании может дать реальный толчок к созданию конкурентоспособной экономики и учитывать этот факт не обходимо при разработке абсолютно всех инвестиционных программ.

Ключові слова: земельные ресурсы, эффективность использования, региональный уровень, сельскохозяйственные предприятия, цена земли, земельный пай, альтернативные источники энергии, земли природно-заповедного фонда.